Aanvullingen 19de-20ste eeuw (Waasland)

Enkele bevolkingscijfers anno 2024

-Zwijndrecht

Zwijndrecht	15,8 km²	11.630 inwoners[1]
Burcht	4,5 km²	7.520 inwoners
Totaal		Ca 19.000 inwoners

-Beveren

Beveren	19 km²	21.180 inwoners
Melsele	18,5 km²	11.500 inwoners
Haasdonk	10,3 km²	4.450 inwoners
Kallo	27,6 km²	2.470 inwoners
Doel	25,6 km²	110 inwoners
Verrebroek	15,8 km²	2.080 inwoners
Vrasene	13,8 km²	4.380 inwoners
Kieldrecht	19,5 km²	4.100 inwoners
Totaal		Ca 50.000 inwoners

-Kruibeke

Kruibeke	11,7 km²	8.040 inwoners
Bazel	17 km²	5.690 inwoners
Rupelmonde	1,9 km²	3.120 inwoners
Totaal		Ca 17.000 inwoners

-Temse

Temse	22,1 km²	20.300 inwoners
Elversele	5 km²	2.400 inwoners
Tielrode	7,4 km²	3.860 inwoners
Steendorp	5,2 km²	3.540 inwoners
Totaal		Ca 30.000 inwoners

-Sint-Niklaas

Sint-Niklaas	30,7 km²	55.470 inwoners
Nieuwkerken	10 km²	6.080 inwoners
Sinaai	22,2 km²	6.350 inwoners
Belsele	19,8 km²	10.540 inwoners
Totaal		Ca 78.000 inwoners

Sint-Gillis-Waas

Sint-Gillis-Waas	24,4 km²	8.410 inwoners

[1] Afgerond op een tiental. Bron: Wikipedia, 21.6.2024.

Meerdonk	11,5 km²	2.170 inwoners
De Klinge	2,8 km²	3.820 inwoners
Sint-Pauwels	11,6 km²	4.690 inwoners
Totaal		Ca 19.000 inwoners

-Totaal Waasland: ca 213.000 inwoners. De meeste gemeenten zijn kleiner dan 30 km² (enkel Sint-Niklaas is iets groter) en groter dan 3 km² (enkel Rupelmonde en De Klinge zijn kleiner). ER zijn meestal minder dan 9.000 inwoners in de deelgemeenten (enkel Zwijndrecht, Beveren, Melsele, Temse, Sint-Niklaas en Belsele hebben er meer) en meer dan 2.000 inwoners (uitgezonderd Doel).

Het Waasland is merkelijk groter qua inwonersaantal dan het Meetjesland. De oppervlakte van de deelgemeenten is vergelijkbaar.

Een Beverse gravin in Brussel

Carolina Josephina Maria Roose de Baisy (1779-1852) huwde in 1800 met Charles François de Brouchoven de Bergeyck (1766-Brussel 1811). Zij is een dochter van graaf de Baisy die ook baron van Boechout was. Deze familie behoorde tot de Antwerpse elite van destijds. Het jonge gezin woont in de zomer (juni-oktober) op het kasteel Cortewalle, dat de graaf de Brouchoven de Bergeyck geërfd heeft van zijn moeder. In de winterperiode vertoeven ze vooral in Brussel.[2]

In 1804 wordt de graaf aangesteld als burgemeester van Beveren, dus onder Franse bezetting. Onder het Nederlands bestuur kiest de familie voor Willem I. De oudste zonen van de gravin studeren aan de artillerie- en genieschool van Delft, de oudste dochters worden hofdames van de Nederlandse kroonprinses Anna Paulowna. Ook bij de Belgische onafhankelijkheid kiest de familie een aandere kant, deze van het jonge België.

De ouders van de graaf woonden in de winter ook in Mechelen om de belangrijkste evoluties bij de Grote Raad van Mechelen te volgen. De jonge graaf koos Brussel als de politieke ‘place to be’. Als weduwe zal de gravin aan het Brusselse societyleven actief deelnemen. Zij overlijdt in Beveren op het kasteel Cortewalle in 1852.

De auteur verwijst naar het boek van G. en R. Willems, De geschiedenis van het kasteel Cortewalle te Beveren, en naar het archief de Bergeyck dat bewaard wordt op Cortewalle onder toezicht van het gemeentearchief. Zo zijn een aantal archiefstukken i.v.m. aankopen van de gravin onderzocht. Zij kocht niet alleen kleding voor zichzelf in Brussel, maar ook voor haar zonen en zelfs voor het dienstpersoneel. Alle uitgaven werden nauwkeurig genoteerd. Opmerkelijk was dat de vader of de echtgenoten van de dochter dit deden voor de vrouwelijke familieleden. Dit alles paste toen in adellijke milieus in het traditioneel opvoeden en uithuwelijken van de kinderen. De gravin kocht dus zelf haar kleding en die van haar zonen en dienstbodes, weliswaar onder supervisie van haar echtgenoot. Ze kon hierbij vooral gebruik maken van haar eigen familiefortuin, dat ruimer was dan dat van de grafelijke familie.

Weetjes uit het Waasland (1)

-De Vlaamse regering, de haven en elf betrokken partijen bereiken een akkoord over het behoud an Doel als toekomstige woonkern, inclusief de gehuchten Ouden Doel, Rapenburg, Saftingen en Oud

[2] L. Moors en J. Verberckmoes, Carolina Roose de Baisy shopt in Brussel, Eigen Schoon en de Brabander, 2024/1, P. 73.

Arenberg. De kerk, molen en jachthaven worden gerenoveerd. Er blijft 200 ha landbouwgrond en 665 ha die omgevormd wordt tot natuurgebied.[3]

-In Verrebroek wordt de Duitse uitkijkpost in de kerktoren door de geallieerden in 1944 beschoten. Burgers brengen zich in veiligheid in uitgegraven schuilplaatsen achter het gemeentehuis. De veldwachter wordt dodelijk getroffen door een schrapnel, een stukje metaal uit ontplofte granaten. En in 1945 worden twee meisjes op weg naar huis nog dodelijk getroffen door een V1.[4]

-Rond de kerk van Kallo hadden de ongehuwd zusters Machiels na de Tweede Wereldoorlog een winkeltje. Ze waren afkomstig uit Maldegem, één van de zussen was ook kleuterjuf in de plaatselijke school.[5]

-Foto kerk Kallo.[6]

-In 1995 fusioneert de vrije school en de gemeenteschool van Kallo. Er blijft maar één school meer over in Kallo, de gemeenteschool.[7]

-De hertogen van Arenberg nemen in de 19de eeuw geen duidelijk standpunt in qua nationaliteit. In 1914 neemt de hertog toch dienst in het Duitse leger volgens de militaire familietraditie. In 1918 worden al zijn bezittingen door de Belgische overheid in beslag genomen (onders sequester geplaatst) en beschouwd als compensatie voor geleden oorlogsschade. Later koopt de Leuvense universiteit van Leuven in 1925 het kasteel van Arenberg (Heverlee).[8]

-In Beveren wordt het hoekhuis Bijlstraat-Vijfstraten (vroeger café) afgebroken. Het mysterieuze huis op de Grote Baan in het centrum van Melsele wordt ook in 2019 afgebroken.

-Schilder Albert Ciamberlani (°1864 Brussel) studeerde eerst rechten. Na zijn overlijden legateerde hij zijn kunstwerken aan een leerling-medewerker van hem, Alfons Verheyen. Deze zal in 1986 alles schenken aan de gemeente Beveren.[9]

-In 2019 werd de unieke klompenmakerssite Van Moere aan de Beverse Pastoor Steenssensstraat 112 beschermd. Er is o.a. een zeldzame houten constructie, de bokstal. Omtrent de huidige zorgwekkende toestand van de site is er advies gevraagd aan Erfgoed.[10]

-In Beveren is in de voormalige pastorij in de Pastoor Steenssensstraat het jongerenhuis Pitstop geopend. Er worden activiteiten georganiseerd voor jongeren tot 25 jaar. Er wordt nog een foto getoond van de voorgevel van het gebouw.[11]

-In de Beverse gemeenteraad wordt het Ruimtelijk Uitvoeringsplan Ouden Doel goedgekeurd. Het poldergehucht wordt hiermee definitief gered. Er staan nog een twintigtal huizen (met foto).[12]

---

[3] Het Nieuwsblad, 31.3.2022
[4] Het Land van Beveren, 2021/4, P. 61.
[5] Het Land van Beveren, 2021/4, P. 19.
[6] Het Land van Beveren, 2021/4, P. 22.
[7] Het Land van Beveren, 2021/4, P. 31.
[8] Eigen Schoon en de Brabander, 2021/p. 11.
[9] Het land van Beveren, 2022/4, P. 42.
[10] Het Land van Beveren, 2022/4.
[11] Infoblad Beveren Verbindt.
[12] Het Nieuwsblad 15.12.2021.

-De vroegere ijzerwarenwinkel Tafeltje Rond in de Stationsstraat te Beveren wordt in 2021 afgebroken. Er komen flats. Ook café De Wembley (Oude Zandstraat) ondergaat hetzelfde lot, net als café De Vier Eemers op de Markt (die nadien een winkel voor geschenkartikelen werd).[13]

Organisatie van het onderwijs

-In 1842 organiseert Kruibeke gemeentelijk onderwijs (schoolwet). De aangestelde onderwijzer Jozef Marcel De Maeyer werd al in 1830 vermelde als schoolonderwijzer. Het schoolgebouw was het voormalige kosterhuis, naast de pastorij. In 1855 wordt er een nieuwe school gebouwd.[14]

-In Verrebroek is Daniël Vermeiren (+1849) al vanaf 1826 schoolonderwijzer, hij wordt in 1846 gemeentelijk onderwijzer. Zijn zoon Karel Lodewijk (+1904) is in 1846 hulponderwijzer. Hij wordt later ook gemeentelijk onderwijzer. Ook diens twee zonen zullen in het onderwijs stappen.[15]

-In Sinaai zijn in de periode 1853-1879 Pieter Frans Tinel en zijn zoon Oscar actief als schoolmeester, de familie is afkomstig uit Sint-Martens-Lierde. Pieter Frans was de vader van de bekende pianist en componist Edgard Tinel (°1854).

In 1823 is er al sprake van een aangestelde onderwijzer in een gemengde school naast het gemeentehuis. Zes jaar later komt er een nieuw schoolgebouw. En in 1859 komt er ook een aparte meisjesschool, bestuurd door de zusters Maricolen uit Waasmunster. De gemeenteschool zal in 1879 heel wat leerlingen verliezen door de schoolstrijd. Oscar Tinel verhuist naar Doel, zijn vader had met zijn gezin al eerder Sinaai verlaten.[16]

-In de jaren 1950 gaven broeders les in alle studiejaren van de Beverse broedersschool.[17]

Overstroming 1953

Op 1.2.2023 is het juist 70 jaar geleden dat er ook in grote delen van Kallo, Melsele en Zwijndrecht een zware watersnood heerste. Het stormtij –met een hoog springtij, stevige noordwestenwind en dit gedurende 23 uren- sloeg die fatale nacht ongeveer 240 bressen in de Scheldedijk. Duizenden hectaren polders en honderden huizen overstroomden.[18]

Een eerste breuk in de dijk deed zich voorin de buurt van Fort Liefkenshoek. Het zou nog wekenlang duren vooraleer er een dijk rond het dorp was aangelegd. Tot dan kwam het Scheldewater tot twee keer per dag in de woonkamers. Zo herinnert de 85-jarige Emmanuel D'Hamers[19] uit de Fabriekstraat het zich nog.

De grootste bres deed zich voor ter hoogte van Pijp Tabak op Zwijndrechts grondgebied. Pas in juni 1983 zou deze bres gedicht zijn. De gemeente Beveren zal in september 2023 een herdenkingstentoonstelling organiseren.

Archiefstukken Anna Piers in bewaring gegeven

[13] Gazet van Antwerpen, maart 2021. Er wordt ook foto van Tafeltje Rond getoond.
[14] Kroniek van het Land van Waas, 2022/2-3, P. 34.
[15] Kroniek van het Land van Waas, 2022/2-3, P. 43.
[16] Kroniek van het Land van Waas, 2022/2-3, P. 53.
[17] Het land van Beveren, 2022/4, P. 47.
[18] Het Laatste Nieuws, 2.2.2023.
[19] Is vermoedelijk mijn onderwijzer in het vijfde leerjaar van de Centrumschool in Beveren.

Het archief van de congregatie van de zusters Onze-Lieve-Vrouw-Presentatie wordt in 2024 in langdurig bewaring gegeven aan de gemeente Beveren. Een overeenkomst werd getekend door beide partijen.[20]

De zusters hebben de voorbije eeuwen veel betekend voor Beveren. Zo lagen ze aan de basis van de bijzondere jeugdzorg in Hof ter Welle en betekenden ook veel voor het onderwijs met de Sint-Maartencampus. Hun activiteiten breidden zich uit over gans de provincie, maar het moederhuis bleef in Beveren.

Het was erfgoedconsulent Bert Verwerft die regelmatig het rijke archief van de zusters ging raadplegen en het initiatief tot overdracht voorbereidde. In het archief zit bv. de aankoopakte van Hof ter Welle die indertijd door Anna Piers zelf is ondertekend.

De overste van de orde, zuster Aleyis, is blij dat het archief nu in goede handen is. De stukken worden in zuurvrije dozen bewaarde in een geklimatiseerde ruimte van het Beverse archief.

In de maand mei werden enkele archiefstukken tentoongesteld in het Beverse Erfgoedhuis waarbij het levensverhaal van Anna Piers nog eens werd belicht. Er werd door Erfgoedcel Waasland, Toerisme Waasland en het Waas archiefoverleg ook nog een fietsroute in elkaar gestoken die diverse plaatsen aandoet en in het teken staat van het project Straffe Vrouwen, met ondermeer ook de Beverse Isabella Maria Goubau.

Sint-Maarten

In 1952 heeft de vernieuwde Sint-Maartensviering plaats in Beveren, onder impuls van de bekende heemkundige Gabriël Willems, toen secretaris van het Davidsfonds. Hoe de oude vorm van de viering er precies uitzag en wanneer die werd afgevoerd, is niet duidelijk. De stoet vertrok op de Puiput en deed zowat alle wijken van Beveren aan. Toen al werd er snoep gegooid, gegrield, het lied ‘Vandaag is ’t Sinte Marten’ gezongen.[21]

Sinds 2005 loopt het Vlaamse traject van de Europese Martinusroute door Beveren. In 2022 werd hier een internationaal Martinuscongres georganiseerd.

Foto van Sint-Maarten als Romeins soldaat te paard op de Beverse markt.

De familie Hillegeer

In het gezin van de Beverse drukker Ambrosius Hillegeer die in de Vrasenestraat woonde, werd in 1805 een zoon Joost (+1883) geboren. Hij ontving te Gent de priesterwijding van bisschop Jan Frans Van de Velde. Na een korte periode als onderpastoor in Sint-Niklaas koos hij ervoor om bij de jezuïeten in te treden. Naast enkele meer religieuze engagementen, zou hij bekend worden als publicist van populair religieuze werken. Hij schreef meerdere boeken, waarvan verschillende vertaald uit het Latijn en het Frans. In 1868 schreef hij ‘Leven van den Heiligen Martinus’, naast vele andere heiligenlevens (vitae). Zo verschenen tussen 1868 en 1871 vier volumes van België en zijn heiligen. In een meer regionaal getinte publicatie ‘Kapitein Takoptak’, liet hij fictieve personen vertellen over de geschiedenis van de Wase dorpen.[22]

Fusie van gemeenten

[20] K. Pieters, Het Laatste Nieuws, 25.5.2024.
[21] C. Goossens, De vernieuwde Sint-Maartensviering in Beveren, Het Land van Beveren, 2022/3, P. 84.
[22] B. Verwerft, Pater Joost Hillegeer, Het Land van Beveren, 2022/3, P. 64.

Eind oktober 2022 namen Beveren, Kruibeke en Zwijndrecht de beslissing om een gemeentefusie te onderzoeken. Een definitieve beslissing moest er komen ten laatste op 31.12.2023.[23]

Er zal een communicatietraject met de burger worden opgestart. Ook een eventuele fusie met twee gemeenten is mogelijk. Na een definitief fusiedecreet ter goedkeuring in het Vlaams parlement, zal dan op 1.1.2025 de nieuwe gemeente van start gaan.

De Vlaamse overheid moedigt vrijwillige fusies aan. Dit maakt het o.a. makkelijker voor fusiegemeenten om een meer efficiënte administratie te hebben die het groeiend takenpakket dat hen wordt doorgeschoven, zal aankunnen.

De nieuwe fusiegemeente zou meer dan 85.000 inwoners tellen. Vlaanderen stelt een schuldafame van €500/inwoner voor.

De totale opprvlakte zou ongeveer 204 km² worden en meteen de op één na grootste Vlaamse gemeente worden.

Begin 2023 is Zwijndrecht al toegetreden tot de Vlaamse regio Waasland. Binnen deze regio's wordt er gestreefd naar meer intergemeentelijke samenwerking. Zwijndrecht maakt wel nog altijd deel uit van de provincie Antwerpen. Momenteel is er ook al heel wat samenwerking tussen de drie gemeenten.

De ligging aan de Schelde met haar natuurpracht en haar wereldhaven schenkt voor de nieuwe gemeente heel wat mogelijkheden.

Bezoek tante Maria

In mei 2024 bezoekt tante Maria Halen. Ze heeft een paar oude fotoboeken bij van nonkel Frans. Ze heeft thuis ook nog het kruis hangen van hem, dat gebruikt werd om te gaan prediken in de parochies. Hij heeft na zijn professie nog in Antwerpen en Roeselare verbleven vooraleer naar Irak te trekken. Hij is gestorven door een 'embolie', dus plots overdag, niet in zijn slaap.

Op zijn eremis was gans de familie uitgenodigd. Men vertrok in processie naar de kerk. Zelfs de familie uit Zeeuws-Vlaanderen was er. Nadien was het groot feest op een locatie waar een nicht van mijn grootmoeder kookte. De verre reizigers werden te slapen gelegd bij de familie.

Een andere foto toont ons vader met een kar vol stro die hij met tante Maria als knaap was gaan halen op de 'hof' van Charel Van Mieghem op de Glazenleeuw waar er nog een blokmakerij was. Ons vader was toen kwaad omdat hij ook tante Maria moest mee vervoeren.[24] De stootkar was van de familie, ze hadden toen ook enkele varkens.

Nog een andere foto toont ons vader die een stok vastheeft samen met zijn vader die op de grond ligt. Dit had te maken met de regels van het volksspel dat ze speelden.

De Heirbaan

Met de nieuwe fusie van de gemeenten zal de weg van Burcht naar Haasdonk (7,4 km) de langste straat van Vlaanderen krijgen. Het gaat om een samenvoeging van de drie bestaande Heirbanen in Burcht, Kruibeke en Haasdonk, samen met een stukje van de Biestraat in Melsele, de Galgenstraat en

[23] Onze gemeente, januari-februari 2023.
[24] Zie eigen fotocollectie.

Oude Heirbaan in Kruibeke en de Kruibeeksesteenweg in Burcht. De Heirbaan gaat terug tot een oude verbindingsweg bij de Romeinen.[25]

In de nieuwe fusiegemeente zouden nog een 80-tal straten van naam moeten veranderen. Bij sommige straten, zoals de Eikenlaan in Melsele, doen de bewoners zelf voorstellen. Hier zou men aan Eikenhof denken, wat een verwijzing zou zijn naar de de eiken die hier vroeger stonden en die gekapt werden op bevel van Alexander Farnèse om te dienen voor zijn befaamde bootbrug over de Schelde (overgave Antwerpen 1585). <Deze uitleg moet misschien met een korrel zout genomen worden>.

Erfenis van de Boudelo-monniken

Het natuurgebied Fondatie van Boudelo is genoemd naar de verdwenen abdij. De monniken van toen waren verantwoordelijk voor het landschap van nu.[26]

Er is een wandeltocht van 9 km uitgestippeld door Routen, een initiatief van Toerisme Oost-Vlaanderen. Start is voorzien in de Brugstraat in Stekene waarna er gewandeld wordt in de richting van de Stekense vaart. We steken daar de brug over en lopen nog een stukje rechtdoor tot knooppunt 30 waar de eigenlijke route start. We passeren de Frans Coppensbrug, een houten boogbrug (foto) en een gemaal dat dient om het overtollige water van laaggelegen gebieden over te pompen naar de vaart.

Het natuurgebied is 80 ha groot en heeft gemengde loofbossen, hooilanden en een boomgaard met hoogstamfruit. Tien kunstmatige vijvers werden omgevormd tot natuurlijke biotopen voor planten, insecten, vogels. We wandelen ook door de Liniedreef afgezoomd met beuken. De naam verwijst naar een verdedigingsgordel uit de Spaanse Successieoorlog (begin 18de eeuw). Het militair bouwwerk kwam er in opdracht van markies Bedmar, de opperbevelhebber van de Spaanse troepen hier. Deze Bedmarlinie wordt hier kort de Linie genoemd.

De naam fondatie verwijst naar een stichting. De benedictijn Boudewijn van Boekel vertrekt met enkele monniken in 1197 uit de Gentse Sint-Pietersabdij. Ze vestigen zich als kluizenaars op de site Coudenborn in Klein-Sinaai (=vandaag de Koebrugstraat en de Kloosterstraat). In de 13de eeuw wordt het een cisterciënzerabdij, erkend door de bisschop van Doornik. De naam Boudelo werd gegeven door Boudewijn I van Constantinopel, graaf van Vlaanderen. Het zou verklaard worden door een samentrekking van lo (‘bosje op een hoger gelegen plek’) en zijn voornaam.

Vanuit deze abdij begonnen de monniken aan het aanleggen van nieuwe polders, ook in Zeeland. Op het einde van de 16de eeuw werd de abdij verwoest door Gentse calvinisten. Met het puin werd later een boerderij opgetrokken. Archeologische vondsten zijn te bezichtigen in het stedelijk museum van Sint-Niklaas. In 1985 werd op de hoek van de Koebrugstraat en de Kloosterstraat een monument opgericht met opgegraven bouwmateriaal, dit op de plaats van de vroegere kloostermuur.

Onderweg blijven we de Stekense vaart of het Kanaal van Stekene volgen, oorspronkelijk een verbinding met Hulst, nu blijft er vanaf de Moervaart maar 4,6 km meer over. In 1325 gaf de toenmalige graaf de toestemming om het kanaal te graven. De abdij kon zo ook moerassen droogleggen en nieuwe landbouwgronden creëren. Langs het kanaal werden turf en vlas vervoerd, in de 16de-17de eeuw ook tegels, bakstenen, dakpannen uit de vele tichelbakkerijen in de buurt. Dit

[25] K. Pieters, Het Laatste Nieuws, 10.4.2024.
[26] A. Grosemans, Het Nieuwsblad, 24.8.2024.

gebeurde nog tot in 1970 met producten van de laatste Stekense steenbakkerij, Tuilleries Sainte-Marie.

De Stekense vaart vormt de grens tusse Stekene en Sint-Niklaas. Aan beide oevers zijn er erkende stiltegebieden. Aan de ene kant ligt een verhard stiltepad, aan de andere kant een onverhard wandelpad.

Varia 2

-Het nieuwe gemeentehuiscomplex te Beveren aan de Gravendreef wordt sinds 2021 in gebruik genomen voor de administratieve diensten van de gemeente en het OCMW, ook voor de politiezone Waasland Noord.[27]

-De Vlaamse regering beslist in 2019 dat Doel als dorp kan blijven bestaan naast een containerterminal. Er werd een akkoord bereikt in 2022. De restauratie van het Hooghuis is opgestart en er wordt een inventaris opgemaakt van een aantal historische sites zoals Hof ter Walle, oude gehuchten, boerderijen en dijken.

Er wordt een budget vrijgemaakt voor de restauratie van de Scheldemolen en de bouw van een nieuwe brasserie.

-In 2024 werd de aanleg van de N70 in Melsele na 2,5 jaar afgerond, de nieuwe weg werd officieel geopend.

-Het oude zwembad van Beveren sloot in 2013 de deuren na 37 jaar dienst. Het zal nu omgevormd worden tot een hal met trampolines en voor gevechtsporten.

-Er worden een tiental woningen in de Klapperstraat te Beveren afgebroken. Ze waren aangekocht door de gemeente (2,5 miljoen euro) met het oog op het bouwen van een nieuwe voetbaltribune. De plannen voor dit laatste zijn ondertussen stopgezet.[28]

-Het huis Piers in de Vrasenestraat is in concessie van 30 jaar gegeven om er een restaurant te openen. Het gebouw is sinds 1967 eigendom van de gemeente. Al in 2011 werd een andere concessie gegeven voor een horecazaak. Er zijn inmiddels verbouwingswerken opgestart (aanbouw van een keuken). De gemeente zal nog het dak en de gevels restaureren, en ook de tuin wordt aangepakt.[29]

-De harmonie Kunst en Vreugd in Beveren vierde in 2023 haar 150-jarig bestaan. De vereniging bleek volgens heemkundige R. Willems al in 1864 gestart te zijn als een zang- en toneelvereniging. Veel eerder al in 1803 was de harmonie Sint-Cecilia opgericht, meer voor de begoede burgerij. Kunst en Vreugd was meer voor de gewone burger. Vermoedelijk was graaf de Bergeyck de schenker van de eerste instrumenten. Er werd ook jaarlijks een serenade gebracht op Cortewalle.

Verschillenden nevenactiviteiten werden georganiseerd, zoals het uitvoeren van livemuziek bij de stomme film in zaal Cambrinus (Vrasenestraat) in de jaren 1920. Vandaag gaat de vereniging schuil onder de naam Harmonieorkest Beveren (110 leden).[30]

[27] Het Laatste Nieuws, 28.3.2024.
[28] Het Laatste Nieuws, 13.2.2024.
[29] Het Laatste Nieuws, 10.3.2023.
[30] Het Laatste Nieuws, 7.3.2023.

-Taverne Peacock op de hoek van de Grote Markt en de Van Gervenstraat werd geopend in 1988. In 2023 sluit men de deuren. De eerste uitbater was vader André De Pauw. De loctie was voordien een kledingzaak , het pand werd gehuurd door de uitbaters.[31]

-Het Hooghuis in Doel is in 2023 eigendom geworden van de Vlaamse erfgoedstichting Herita. Deze start met de restauratie en met het zoeken van een herbestemming. Er zijn ook plannen voor de oprichting van een museum in de buurt van de opgegraven kogge uit het Deurganckdok. Men kan de werken volgen op een rondleiding. [32]

-Erfpunt zal in 2023 een inventaris opmaken van het Doelse erfgoed. Nadien volgt een toekomstvisie. Eén van de 13 partners hierin is o.a. de Erfgoedvereniging Doel de Polder.[33]

Deze vereniging zet het Doelse erfgoed op www.koesterdoel.be. Ondertussen zijn al op verschillende plaatsen in het dorp infoborden geplaatst. Op de website vind je ook historische kaarten en wandelinfo.[34]

-Het vroegere gemeentehuis van Kallo wordt door de gemeente verkocht. Tot voor kort werden er een aantal gemeentediensten in onder gebracht. De wijkagent verhuisde naar het Schoolhuis (OC=ontmoetingscentrum) in de Hoog-Kallostraat. De biblioeek verhuisde naar de kerk. Het gebouw dateert van 1912 en werd in 2010 een beschermd monument.

In Melsele werd het gemeentehuis ook verkocht door de gemeente aan een zakenkantoor. Het werd ondertussen al op een magnifieke wijze gerestaureerd.[35]

-In oktober 2023 wordt er in de gemeenteraad van Zwijndrecht gestemd over de fusieplannen met Beveren en Kruibeke. De Vlaams Belang-fractie in Zwijndrecht, met o.a. Ronnie Dobbeleir (stamboomtak 43/40) zorgde voor een wisselmeerderheid met CD&V en NVA. Nadat eerder bij een referendum met een opkomst van 42% van de stemgerechtigde kiezers, er 80% zich hadden uitgesproken tegen de fusie, had de partijtop van Vlaams Belang de Zwijndrechtse fractieleden de keuze gelaten tussen kiezen tegen de fusie of uit de partij gezet te worden. Dit laatst gebeurde wat later. Groen (met de burgemeester) en Vooruit stemden tegen de fusie. [36]

-In november spreken de gemeenteraden van Beveren en Kruibeke zich ook uit voor de fusie. Er ontstaat zo een nieuwe gemeente met 86.000 inwoners over 13 deelgemeenten.

Burcht was in de 19de en 20ste eeuw een industriegemeente. De industrie is er nu verdwenen maar de gemeente kent nog veel arbeiderswoningen en een arbeidersbevolking. Zwijndrecht is van nature meer een landbouwgemeente die pas in de jaren 1960 geïndustrialiseerd werd. De industrie beslaat er nu 1/3 van de totale oppervlakte.

De fusie wordt verder voorbereid in 2024 die dan na de verkiezingen van oktober zal uitmonden op 1.1.2025 in een nieuwe gemeente.[37]

-In december 2023 stemt de provincie Oost-Vlaanderen er mee in om de nieuwe fusiegemeente Beveren-Kruibeke-Zwijndrecht bij de provincie te voegen. Het samenvoegingsdecreet moet nog in

[31] Het Laatste Nieuws, 23.11.2023.
[32] Het Laatste Nieuws, 25.4.2023.
[33] Het Laatste Nieuws, 11.10.2023.
[34] Het Laatste Nieuws, 24.2.2023.
[35] Het Laatste Nieuws, 15.12.2023.
[36] Het Laatste Nieuws, 25.10.2023.
[37] K. Pieters, Het Laatste Nieuws, 18.11.2023.

het Vlaams parlement goedgekeurd worden met een voorstel tot wijziging van de provinciegrens. In de provincie Antwerpen geeft men een tegenovergesteld advies over de kwestie.[38]

-De oorsprong van de molen van Doel ligt niet in de 13de of 14de eeuw maar dateert van november 1612 wanneer Joos Janssens, een timmerman uit Goes, een octrooi verkrijgt voor de oprichting van een graanwindmolen.[39]

-Na de Eerste Wereldoorlog werd Hongarije een onafhankelijk land dat direct geconfronteerd werd met een lege schatkist, hoge schulden en een hoge werkloosheidsgraad. Vanaf 1923 werden heel wat Hongaarse kinderen hier opgevangen bij gastgezinnen. In totaal ging het om 134 kinderen verspreid over de huidige Beverse deelgemeenten.[40]

-Het oudste huis op de Markt was het in 1811 gebouwde herenhuis van het gezin Cole-Dullaert, vlak naast het oude gemeentehuis. Jean Baptiste Philippe Cole overleed in 1817, zijn echtgenote Jeanne Francoise Dullaert in 1823. Ze waren in 1804 beiden op 44-jarige leeftijd gehuwd.[41]

-De Scheldemolen van Doel zal gerestaureerd worden. Het restaurant er rechtover (Saeftinge) wordt afgebroken en vervangen door een nieuwbouw. Ook dit restaurant is eigendom van de gemeente en wordt uitgebaat door een concessionaris (familie Dhondt). In de voor Doel moeilijke periode vanaf 1998 bleef het restaurant verder werken.[42]

-Louis Lichtert woonde in 1918 samen met zijn gezin in een dijkhuisje te Kallo. Samen met zijn echtgenote werkte hij in dienst van een van de polderboerderijen in de omgeving. Dit dijkhuisje bevindt zich nog altijd in het Openluchtmuseum van Bokrijk. [43]

Het brandweerkorps van Beveren

In 1823 verplichtte de provinciegouverneur de gemeenten om de beschikbare brandbestrijdingsmiddelen mee te delen. Er werd ook een ‘staat der personen’ gevraagd met de naam van de personen die tegen een vergoeding als brandweerman konden fungeren. Twee jaar voordien werd er al een eerste melding gemaakt van een brandspuit en een tekort aan materieel in het verslag van de gemeenteraad.[44]

Het eerste korps bestond uit 12 man en 4 waarnemers. Er waren ook klaroenblazers aangesteld om alarm te slaan. Het materiaalkot of tuighuis bevond zich naast het gemeentehuis in de Stationsstraat. Hierin bevond zich een handbediende spuit met een lederen darm, bestaande uit drie aan elkaar te vijzen stukken (totale lengte 20 m). Verder was er nog een stootkar met 48 lederen emmers, vijf brandhaken en twee ladders.

Rond 1850 bestond het korps uit 16 personen De bevelhebber of brandmeester was een gareelmaker, die de schoonzoon was van de eerste bevelhebber in 1823, gareelmaker Jacobus Van Trippont.

Pas in 1929 werd de eerste vrachtwagen aangeschaft, het jaar nadien werd deze uitgerust met een motorpomp.

---

[38] K. Pieters, Het Laatste Nieuws, 15.12.2023.
[39] Het Land van Beveren, 2023/3, P. 58.
[40] J. Van Bogaert, Treinen van hoop, Het Land van Beveren, 2022, P. 28.
[41] A. Devroe, K. Van Hoof, Beveren in-zicht, Het Land van Beveren, 2022.
[42] Het Laatste Nieuws, 22.4.2022.
[43] Het Nieuwsblad, 15.4.2022.
[44] R. Willems, Straffe verhalen over straffe pompiers, Het Land van Beveren, 2023/4, P. 22.

In 1936 mochten de klaroenblazers met pensioen en kregen de pompiers thuis een elektrische bel geïnstalleerd. Er kwam toen ook een sirene op het dak van het gemeentehuis. De eerste brandmeldingen kwamen via een vaste lijn binnen bij de politie die dan alarm sloegen. Er wordt verslag gemaakt van verschillende brandhaarden in Beveren, zelfs tot in Kallo.

Vanaf de jaren 1960 en zeker vanaf de jaren 1970 –met de ontwikkeling van de haven op de linkeroever en de gemeentefusie- groeide de nood aan nieuwer brandweermateriaal. Vaak botste men hierbij op een tekort aan financiële middelen vanwege de gemeente. In 1973 werd de ziekenhuisambulancedienst van de Sint-Annakliniek overgenomen en vier jaar later bestond het korps uit professionele brandweermannen.

Henri Ongena's huis op de Markt werd in 1978 de nieuwe kazerne. Wat later kwam er ook een eigen duikersploeg die lange tijd zowat overal in de Antwerpse haven zou opereren.

De huidige kazerne bevindt zich in de Gravendreef (sinds 1993) en het korps van Groot-Beveren bestaat verder uit een vooruitgeschoven post in Kieldrecht (sinds 1982) en een post in Melsele langs de Expresweg (sinds 2015).

70 jaar na de overstroming van 1953

Zondagochtend 1 februari 1953 deed zich nabij Fort Liefkenshoek een eerste dijkbreuk voor. Hierdoor liep de Sint-Anna-Ketenispolder onder, gelegen ten noorden van de Kallopolder. Doeldorp bleef gespaard van de overstromingen. Door grote dijkdoorbraken in de Melkaderschorren ten zuiden van Fort De Perel liep ook de Kallopolder onder water. Een derde kritieke plek bevond zich aan de betonnen afwateringssluis aan de Bazeput, dichtbij Fort Sint-Marie. Oorzaak van dit alles was een combinatie van springtij –met een hoogwaterstand van 2,5 m boven het verwachte peil- en een stevige noordwestenwind die bijna 24 uur op de dijken inbeukte. Deze bressen konden gedicht worden zodat na enkele weken de polders terug droog lagen.[45]

Diezelfde zondag was er ook een grote dijkbreuk ter hoogte van Pijp Toebak ontstaan, op het grondgebied van Zwijndrecht. Het water stroomde nu ook in de Melselepolder waardoor ook de Militaire dijk of Verdedigingsdijk het begaf.[46] Deze was gelegen tussen Melsele en Zwijndrecht via de Halve maan. Voor de Kallose Gasthuisstraat[47] liep het water tot in Kallodorp. De dorpskom zou zo twee keer per dag en dit gedurende zes weken af te rekenen krijgen met wateroverlast.

Op 4 en 5 februari overstroomde ook de Melseledijk waardoor ook Beverenpolder onder water kwam. De Melseledijk, de Verdedigingsdijk en de 'zandbaan' –aangelegd in 1937 met als doel later een directe verbinding tussen Antwerpen en de kust- vormden als het ware binnendijken die eerst moesten gedicht worden vooraleer de bres aan Pijp Toebak kon hersteld worden.

In Kallo werden 300 à 400 woningen ontruimd, het meeste vee kon gered worden. In Melsele had enkel het noordelijk deel van de gemeente het hard te verduren. Dit was grotendeels gelegen ten zuiden van de zandbaan die ook op 4-5 februari was doorgebroken. In sommige wijken was hier zelfs nog geen elektriciteit, nergens waren er riolen en auto's waren nog zeldzaam. De plaatselijke bewoners trachtten elders een droge plek te vinden.

De hulpverlening in Melsele kwam traag op gang. Het leger voerde drinkwater aan, en er werd ook soep bedeeld. De werken aan de zandbaan en aan de Verdedigingsdijk vorderden langzaam. Pas op

[45] F. Smet, Zeventig jaar na de overstroming van 1953, Het Land van Beveren, 2023/4, P. 2.
[46] De Verdedigingsdijk was sinds 1923 de nieuwe gemeentegrens tussen Melsele en Zwijndrecht.
[47] Deze komt uit in Kallodorp net voor de Melseledijk.

27 juni 1953 kon de bres aan Pijp Toebak gedicht worden. Hiervoor was een weg aangelegd vanaf Blokkersdijk –op de grens van Antwerpen-Linkeroever en Zwijndrecht- en waren drie aanlegsteigers in de Schelde gebouwd.

Na het dichten van de laatste bres startte een moeizaam onderhoud van de Melselepolder. Het jaar nadien waren er nog altijd landbouwgronden onbruikbaar wegens verzanding of door aangespoelde bagger. Begin januari 1960 kocht de firma Polysar een terrein in de Melselepolder voor de vestiging van een chemisch bedrijf.

Families De Dobbelaer en Van Stappen in het Waasland in de 19de eeuw

Beveren[48]

Joannes Franciscus De Dobbelaer (1763-1831), X Judoca Barbara Staes	Landbouwer, arbeider	4 kinderen, IVl
Joannes Franciscus D.D. (1773-1862), X Isabella Victoria Van Geystelen	Dagloner	9 kinderen, Ivn
Ludovicus D.D. (1815-1888), X Sophia De Dycker	Dienstbode, arbeider	4 kinderen, Vk
Amandus D. D. (1818-1897), X Maria Victoria Van Dam	Blokmaker	10 kinderen, Vl
Fredericus D.D. (1805-1872), X Frederica Clippeleyr	Klompenmakersbaas	6 kinderen, Vn
Fredericus D.D. (1821-1877), X1 Ludovica De Wreede, X2 Sophia Noorts	Landbouwer	5 kinderen, Vt

Sint-Gillis-Waas

Bernardus D.D. (1799-1875), X Francisca Arens	Herbergier	8 kinderen, Vd
Carolus Ludovicus D.D. (1800-1868), X Cecilia Maetelinck	Huidevettersgast, herbergier, slachter, klompmaker	1 kind, Ve
Egidius Augustinus Van Stappen (1779-1863), X Isabella Van der Jeught	Landbouwer	10 kinderen
Joannes Baptist V.S. (1803-na 1850), X Barbara Stuer		12 kinderen

Zwijndrecht

Paschasius D.D. (1783-1842), X Elisabeth De Laet	Landbouwer, handwerker	2 kinderen, Vj

[48] De familie De Dobbelaer behoort tot tak 43/10, www.dobbel-beker.be, ook www.stap-brug.be , (aanvullingen), geraadpleegd december 2023. De generatie-aanduiding is ook van daar overgenomen. We hanteren hier de Latijnse voornaam, de familienaam kan in de akten van de Burgerlijke Stand variaties vertonen. Bij Van Stappen: tak 1/2/5/6, tenzij anders vermeld.

Melsele

Carolus Ludovicus D.D. (1807-2845), X Maria Elisabeth De Wael		8 kinderen, VIa

Stekene

Jacobus Damianus V.S. (1768-1847), X Maria Judoca Durinck	Landbouwer	4 kinderen
Alexander V. S. (1806-1875), X Dominica Verslycken	Landbouwer, arbeider	4 kinderen, tak 3,ook Sint-Pauwels

Kemzeke

Judocus Augustinus V.S. (1769-1844) X 1 Maria Catharina Blommaert, X2 Joanna Catharina Dhaens	Landbouwer	9 kinderen
Petrus Franciscus V.S. (1787-1853), X Francisca D'hondt	Landbouwer	9 kinderen

Nieuwkerken

Petrus Dominicus V.S. (1771-1844), X1 Joanna Maria Maes, X2 Judoca Verhulst	Landbouwer	15 kinderen
Constantinus V.S. (1780-1856), X Sabina Joanna De Maere	Fabrikant, schepen	8 kinderen
Joannes Baptist V.S. (1782-1866), X1 Theresia Francisca Durinck, X2 Isabella Maria Jacquemijn	Brouwer, rentenier	1 kind
Joannes Baptist V.S. (1803-1855), X Juliana Verschueren	Arbeider, dagloner, brouwersgast	8 kinderen
Anthonius V.S. (1807-1877), X Francisca Baudewijn	Arbeider, landbouwer	2 kinderen
Augustinus V.S. (1809-1863), X1 Frederica Moens, X2 Maria Amelberga Pauwels	Arbeider, landbouwer, blokmakersgast	1 kind

Sint-Niklaas

Carolus Ludovicus V.S. (1804-1874), X1 Amelia Van Hecke, X2 Isabella Francisca Lamot	Arbeider, dagloner	5 kinderen

Joannes Franciscus V.S. (1780-1869), X Maria Catharina Van den Brande	Arbeider, olieslager, vleesslagersgast	7 kinderen
Petrus Joannes V.S. (1782-1840)	Brouwer	5 kinderen
Josephus Amandus V.S. (1780-1851), X Amelberga Van Acker	Landbouwer	12 kinderen
Carolus Ludovicus V.S. (1795-1832), X Anna Petronella Schelfhaut	Wever	4 kinderen
Franciscus Emanuel V.S. (1798-1871), X Emelia De Bock	Wever	5 kinderen
Joannes Franciscus Dobbelaar (1803-1844), X Augusta Francisca Van Osselaer	Kleermaker	6 kinderen, De Valcke, tak 23/29/34/31/33/40, Viae
Joannes Franciscus Dobbelaere (1782-1847), X Anna Rosalia Thoen	Dienstknecht, dagloonwerker, wever	8 kinderen, tak 41/48, Vd
Carolus Casimirus Dobbelaere (1811-1908), X Angelina Anthonia Rombaut	Wever	Vrouweneekhoek, 7 kinderen, tak 41/48, Vic
Adrianus Franciscus V.S. (1779-voor 1870), X Brigitta Vermorgen	Dagloner	4 kinderen

Vrasene

Bernardus Dobbelaere (1785-1831), X Maria Catharina De Groote	Schaapherder	Grootlaer, 3 kinderen, tak 41/48, Ve
Petrus Franciscus V.S. (1772-1845), X Francisca Van Goethem		3 kinderen
Joannes Baptist V.S. (1803-1869), X Alexandrina Van Gasse	Landbouwer	8 kinderen
Philippus Jacobus V.S. (1806-1885), X1 Sophia De Bock, X2 Ludovica D'hooghe	Landbouwer	27 (!) kinderen

Temse

Guillelmus V.S. (1745-1825), X Anna Catharina Van Rossem	Landbouwer	9 kinderen
Joannes Baptist V.S. (1779-na 1825), X Anna Sophia De Maere	Landbouwer, dagloner	4 kinderen
Josephus V.S. (1811-1866), X Sophia Van Mieghem	Blokmaker	9 kinderen

Kieldrecht

Petrus Joannes V.S. (1787-1831), X Joanna Josepha Impens	Voerman	7 kinderen
Ludovicus V.S. (1809-1875), X Josephina Van Puyvelde	Werkman	7 kinderen

Het huishoudboek van pastoor Cypers

Jan Baptist Cypers (°Antwerpen 1756) studeerde aan de universiteit van Leuven waar hij in contact kwam met Jan Frans Van de Velde die zijn vriend werd. Wellicht op voorspraak van deze laatste werd Cypers aangesteld als pastoor van Beveren in 1791. Hij overleed in 1821.[49]

In het Antwerpse stadsarchief is een huishoudboek van zijn hand uit de periode 1815-1821 bewaard gebleven. Hierin noteerde hij alle inkomsten en uitgaven, ook andere zaken zoals de adressen van zijn uitgebreide sociale netwerk.

Hij ontving vanaf 1815 driemaandelijks een som van meer dan 268 Brabantse gulden (1 Brabantse gulden is na 1830 ongeveer 1,8 frank). Daarnaast waren er jaarlijks de inkomsten uit stichtingen (ca 124 gulden). Verschillende personen leenden ook geld bij de pastoor. Aan een zekere juffrouw De Dobbelaer[50] bij 't Geestelijk Hof gaf hij geld voor reisverplaatsingen naar o.a. Sint-Niklaas. Cypers onderhield goede betrekkingen met de zusters van het Geestelijk Hof.

Bij de andere uitgaven staan ook de aankopen van levensmiddelen, brandstoffen voor de verwarming (hout, turf, steenkool), een voorraad bier en wijn, kleding, medische kosten, boeken,…

Burgemeester Eugeen Limpens

Na de inlijving bij Frankrijk in 1795 werd ons land ingedeeld in negen departementen met aan het hoofd een commissaris, vanaf 1800 een prefect. Binnen elk departement waren er arrondissementen die bestuurd werden door een onderprefect.[51]

De gemeenten zelf waren in 1795 hun zelfstandigheid kwijtgespeeld, en herwonnen die deel in 1800. Te Beveren waren er zo een maire, verantwoordelijk voor administratie, politie, begroting, openbare werken. In feite was dit meer de uitvoerende macht, de echte macht lag bij de prefect van het Scheldedepartement, Charles-Guillaume Faipoult, en de onderprefect van het arrondissement Dendermonde, Alexandre De Vos.

De eerste maire in Beveren was Eugeen Limpens, bijgestaan door twee adjoints met een adviesfunctie en een municipale raad die zeer beperkt kon worden samengeroepen. De maire diende blijkbaar veel tijd te besteden aan het beantwoorden van allerlei vragenlijsten.

Beveren wordt beboet voor plunderingen tijdens de Boerenkrijg (onlusten na de nieuwe lotenlingenwet, 1798) en de 20 meest vermogende inwoners betalen hiervoor het gelag.

---

[49] B. Verwerft, Het huishoudboek van Jan Baptist Cypers, Het Land van Beveren, 2023/3, P. 36.
[50] Vermoedelijk gaat het om Anna Francisca De Dobbelaer (°1757, rentenierster, +1827, ongehuwd). Zij woonde in de Kloosterstraat te Beveren. Het is onduidelijk wat haar relatie met het Geestelijk Hof was. Zie stamboomtak 43/10, www.dobbel-beker.be.
[51] C. Goossens, Burgemeester Eugeen Limpens, speelbal van de Franse bezetter (1800-1804), Het Land van Beveren, 2023/3, P. 29.

De prefect zal een paar keer een werkbezoek plannen aan Beveren, ondermeer over de doorreis van Napoleon doorheen de gemeente(17 juli 1803) voor te bereiden. De burgemeesters van de omliggende gemeenten waren ook uitgenodigd op deze werkbezoeken.

In november 1804 wordt het ganse Beverse bestuur ontslagen. Reden hiervoor is het niet correct afsluiten van de belastingsrollen van enkele jaren. De nieuwe maire wordt Charles de Brouchoven de Bergeyck, bewoner-eigenaar van het kasteel Cortewalle en nog graaf onder het Ancien Régime.

De Vrasenestraat

Geneesheer Rombout Eeckelaer woonde tot aan zijn overlijden in 1813 in het huis Piers.

In 1939 werd op de hoek van de Vrasenestraat en de Markt het allereerste appartementsgebouw neergezet. Het werd afgebroken in 2018.

De familie Lambers emigreerde midden 19de eeuw vanuit Nederland naar Melsele. Een van hun nakomelingen was Aloïs Lambers die in de Vrasenestraat een zaak in granen en veevoeders oprichtte. Dochter Maria (Miet) zou hier een kruidenierswinkel jarenlang openhouden. Ernaast was het veevoederbedrijf van haar drie broers, dat uitgaf op de Brownestraat.[52]

Halverwege de Vrasenestraat waar vroeger het café Volkshuis stond (foto, 1924, P. 3) was er de socialistische COOP (=Centrale Arbeiders Coöperatie) De Toekomst. Hier zou ook een winkel komen. Blijkbaar is er later nog een verbouwing geweest (foto, P. 3) met extra verdiepingen waar ondermeer een volksbibliotheek en de kantoren van het ABVV en de Bond Moyson kwamen. Later werd het de vestigingsplaats van de Standaard Boekhandel.[53]

Verderop nam beenhouwer Placide Joris de zaak over van Domien De Mulder. Placide- een gekende naam in het Beverse- kwam van de Kobe Geertstraat. Zijn zoon Freddy zou de zaak verderzetten. Er waren nog beenhouwers in de Vrasenestraat. Leon Waterschoot-Van Gulck opende in 1919 een zaak vooraan de straat (links[54]) en zette die later verdere rechtover de Broedersschool. Er was ook de zaak van Van Geertsom, verderop ook aan de linkerkant, voor de Tweede Wereldoorlog. Naast de brouwerij van Lesseliers, vestigde zich nog beenhouwer Romain De Rop, die ook feestzaal Krüger uitbaatte.

Naast Placide Joris startte in 1924 de Katholieke Werkliedenbond met een kantoor. De was de voorloper van het Gildenhuis.

In huize Piers woonde burgemeester Gerard Lesseliers tussen 1930 en 1947. Hij verhuisde toen na het overlijden van zijn broer Alfred naar de ouderlijke notariaatswoning halverwege de straat (links, foto P. 10). Dit huis is later afgebroken en stond links van de nog bestaande Kaashoeve van Inge Schoonvliet, een van de weinige panden in de straat die zich nog in hun oorspronkelijke staat bevinden. Vanaf 1967 deed huize Piers dienst als Vredegerecht.

In het eerste huis van de Vrasenestraat (links, later o.a. een UNIC-winkel) was begin 19de eeuw al de brouwerij van de familie De Rycke. In 1827 nam de familie Lesseliers de zaak over. In 1851 ging ze over op Constant Edouard Lesseliers, ook nog een tijdje burgemeester. Zijn zoon Herman leidde de brouwerij tot omstreeks 1912.

---

[52] R. Willems, De Vrasenestraat, Het Land van Beveren, 2022, P. 34.
[53] R. Willems, De Vrasenestraat, Het Land van Beveren, 2022/2, P. 2.
[54] Links= aan linkerkant van de straat komende van de Markt, of links=aan linkerkant als je voor een huis staat.

Norbert De Rop, zoon van beenhouwer Romain, huwde met de oudste dochter van Aloïs Lambers, en startte een schoenwinkel op de plaats van de vroegere ouderlijke beenhouwerij. Norbert en Julia werden de grondleggers van de latere gekende Beverse modezaak n kleding en schoenen. De kledingafdelig verhuisde aar de Grote Markt, de schoenwinkel bleef in de Vrasenestraat en werd uitgebaat door Herman De Rop.

Een paar huizen verder dan de zaak van de familie De Rop, vesitgde zich later de eerste echte Beverse supermarkt, 'den Bewa'.

Op de plaats van de vroegere beenhouwerij Van Gulck kwam er na de Tweede Wereldoorlog de elektrozaak van Ghislain Panis. Zijn broers Paul en Urbain hadden een winkel voor ondermeer kinderbedden even verderop (latere breiwinkel Phildar en lingeriewinkel Potiau). Ze hadden nog een broer Albert die in 1943 door de Duitsers gefusilleerd werd. Paul Panis nam later de meubelwinkel van zijn vader Jos over op de Grote Markt.

Naast deze winkel van kinderbedden was als sinds de 19de eeuw de mosterdfabriek van Joseph Weyn (+1921) gevestigd. De gebouwen werden in 1960 afgebroken. Ernaast woonde Edmond Weyn, die in 1968 de gekende winkelketen Weyn's Honingbedrijf oprichtte. De familie Weyn woonde links (?)van de notarisfamilie Lesseliers.

Aan de overkant van het Volkshuis was er een tijdje de COOP-winkel die eerder in het Volkshuis zelf was gevestigd. Hier was vroeger de ijzerwaren- en kachelwinkel van Joseph Suy, de stichter van het latere loodgieters- en sanitairbedrijf in de Stationsstraat.

Nog een paar huizen verder –en nog voor de ingang van Gaanderij De Bever- woonde de familie van Gerard Staut. Er waren negen kinderen (P. 19), waaronder drie zonen die een drankenhandel uitbaatten. Deze hadden in 1955 ook een autocar aangekocht waarmee ze reizen organiseerden. Hun broer Jonas richtte de winkel 'Het Werkpak' op.

Op de plaats waar Gaanderij DeBever en de huidige Colruyt zich bevinden, was er tot na de Tweede Wereldoorlog de brouwerij van Oscar Verbraeken (+1964).

Op de hoek van de Vrasenestraat en de Donkvijverstraat bevond zich het café Cambrinus (foto, P. 21). Er was ook sinds 1926 een Beverse cinema, uitgebaat door Gustaaf De Schepper. Na de afbraak van de café en cinema in 1966 kwam er later Het Tafeltje Rond van Robert De Schepper.

<Het is opmerkelijk hoe in deze straat de basis werd gelegd van de latere Beverse middenstand. Verschillende families woonden er en er werden huwelijken met andere families gesloten. Lesseliers, De Rop, De Schepper, Weyn, Panis, Staut, Suy zijn namen als een klok in Beveren-centrum. Auteur R. Willems zou op basis van zijn bijdrage later geregeld een wandeltocht door de Vrasenestraat organiseren. Ik heb gepoogd de locatie van de eerste winkels en de latere veranderingen zo goed mogelijk te beschrijven.>

Straffe kloosterzusters

De Beverse gemeenschap van vrome dochters van Anna Piers had sinds de oprichting een semi-officieel en semi-religieus karakter. Zij konden de moeilijke Franse tijden overleven.[55]

In het jonge België met zijn talrijke socio-economische transformaties –zoals industrialisatie, bevolkingsgroei, vrijheid van religie- konden ook vrouwelijke gemeenschappen hun diensten

[55] K. Suenens, Straffe vrouwen. Kloosterzusters op het breukvlak van twee tijden (18de-19de eeuw), Het Land van Beveren, 2022/2, P. 34.

bewijzen in de hernieuwde religieuze 'terreinverovering'. Activiteiten die zich om de grote groep behoeftigen bekommeren, konden rekenen op bijval van de overheid. Hierbij speelde het winnen van zieltjes voor de religieuzen een grote rol.

In 1840 werden de zusters erkend als zusters van Onze-Lieve-Vrouw Presentatie en werden ze dus een officiële kloosterorde. De overste van de congregatie, moeder Maria, kocht in 1880 de resterende gebouwen van het voormalige Wilhelmietenkloosteraan, om er het hoofdklooster te vestigen. Dit alles werd versneld door de onzekere toekomst veroorzaakt door de schoolstrijd. Men dreigde immers het oude moederklooster op Hof ter Welle te verliezen.

De zusters werden aangezocht om bijhuizen op te richten (Zandbergen, Oudegem, Appels).

De H. Hartkapel aan de Beverse dijk te Kallo

Deze bekende kapel ligt vlak naast de historische hoeve van de familie Van Moer. Nazaten van deze familie hebben de hoevegebouwen en de kapel –in bezit van de kerkfabriek- onlangs gerestaureerd.[56]

De hoeve bestond al in de jaren 1830. Rond 1850 is erfpachter en latere eigenaar een zekere Henri Michiels (+1872) die zich na zijn huwelijk met Carolina Justina Van Stappen[57] (+1897) daar was komen vestigen. Eigenaar van de gronden en gebouwen was toen graaf Charles Ferdinand d'Oultremont.

Na de dood van Henri hertrouwt zijn weduwe. In 1900 zal zijn zoon Aloysius Ghislenus Michiels, priester en directeur in Hasselt, overlijden. Zijn zuster en schoonbroer worden de eigenaars van de hoeve. In 1931 komt de familie Van Moer in het bezit van het geheel.

De kapel wordt in 1876 op initiatief van Aloysius Ghislenus Michiels opgericht aan 'den Beer' (=stenen sluiswaterkering, wellicht om overtollig water af te voeren naar de nabijgelegen watergang 'Beverse dijk'). Heel wat bedevaarders komen er bidden aan het H. Hartbeeld. De verering van het H. Hart werd door de paus in 1856 al goedgekeurd.

In 1878 wordt al direct een wat grotere nieuwe kapel gebouwd. De kerkfabriek van Kallo zal er in 1948 eigenaar van worden. Na zijn priesterwijding wordt Aloysius Ghislenus Michiels een tijdje onderpastoor in Melsele en Vrasene. In 1888 wordt hij directeur van de normaalschool in Hasselt. Hij geeft er ook godsdienstlessen en publiceerde verschillende pedagogische werken.

De Hasseltse normaalschool behoorde tot de zusters Kindsheid Jesu. Deze congregatie was te Kallo actief in het onderwijs en de ouderenzorg. De zuster van Aloysius Ghislenus zou al in 1882 intreden en verblijven in het klooster van Hasselt. Ook hun moeder zou er verblijven tot aan haar dood.

Broederschap van het H. Sacrament te Sint-Niklaas

Broederschappen of ook confréries genoemd, waren religieuze genootschappen waarvan de leden zich bezig hielden met het organiseren van processies, het bijwonen van missen voor overleden leden, het eren van jubileumleden na bv. een 50-jarig lidmaatschap, het financieren van een vaandel, een baldakijn, toga's,…[58] [59]

---

[56] F. Smet, Gerestaureerde hoeve en Heilig Hartkapel op Beverse dijk, Het Land van Beveren, 2023/2, P. 20.
[57] Zie genealogie Van Stappen, www.stap-brug.be.
[58] Regelmatig had men ook aandacht voor liefdadigheid, zoals een brood voor de armen.
[59] C. De Beer, Geschiedenis van het broederschap van het Heilig Sacrament, verbonden aan de Sint-Nicolaaskerk te Sint-Niklaas, Annalen, 2021, P. 177.

De leden betaalden een lidgeld en men besteedde nog al aandacht aan een jaarlijks eetfestijn. Op het einde van de 18de eeuw maakten tal van Wase edellieden en vooraanstaande ambtenaren –in 1792 was de hoofdbaljuw van het Land van Waas ook hoofdman van het broederschap- deel uit van deze vereniging. Later werden vaak de lokale burgemeesters, politici, industrieën en priesters lid.[60]

Een buitenlands zicht op het Waasland

Andere 19de eeuwse reisverslagen waren van de hand van reizigers op doorreis, mensen die hier uitdrukkelijk met de aanwezige landbouwkennis kwamen kennis maken, ook auteurs van de eerste reisgidsen met betrekking op het Land van Waas.[61]

Wat nog opviel bij deze buitenlanders waren de kwaliteit van het geproduceerde linnen ('moins belles que celles de Courtrai, elles leur sont supérieures pour la qualité'), de zorg waarmee de huizen onderhouden werden, de verscheidenheid aan koopwaar op de wekelijkse markt van Sint-Niklaas, de bolle akkers die als kleine perfecte tuinen gekoesterd werden, de kennis van het verbouwen van graan (bv. het bestrijden van graanschimmels), het 'Spitzenklöppeleien' (=kantklossen) dat in Beveren beoefend werd, de velden vol wiegende blauwe vlasbloemen maar ook de geurhinder rond de rootputten, de bleekvelden in Lokeren waar stukken linnen witgebleekt werden.

Vaak vindt men een soort herhaling van geromantiseerde thema's in deze verslagen en zijn ze weinig kritisch met bv. weinig aandacht voor de soms lamentabele werkomstandigheden in de textielbedrijven. Tot diep in de 20ste eeuw bleven schrijvers deze stijl hanteren. Zo schreef pastoor J. De Wilde[62] in 1957 nog over 'het Waasland dat zich in de loop der tijden een eigen geaardheid en een eigen uitzicht heeft geboetseerd.' Die Wase eigenheid uitte zich volgens hem o.a. in de taaie werkkracht en volharding, de open houding tegenover anderen, een soms kinderlijke godsvrucht tot Onze-Lieve-Vrouw, en toch ook het gemis aan een streekgevoel door het zelfstandig groeien van de dorpen. Er was ook de Vlaamse letterkundige Herman Teirlinck die in 1911 tijdens een bezoek aan Lokeren het had over de ijverige inwoners die de 'hooge fabrieksschouwen doen dampen'.[63]

Emigratie naar de Nieuwe Wereld

In het begin van de 20ste eeuw[64] trokken een aantal Belgische families naar Ontario (Canada) en naar Michigan (VS) om er in de suikerbietenteelt te werken. Beide gebieden grenzen aan de Grote Meren.[65] [66]

Een reisagent van de Red Star Line was Alphons Vereecken (°Sinaai 1856, +Sinaai 1934) die lange tijd in Vrasene (Dorpsstraat) woonde. Al in 1887 had hij een overtocht naar de Verenigde Staten gemaakt. In 1894 is hij blijkbaar al reisagent: zijn ticket voor de reis is betaald door de 'company'. De

[60] Onder de leden waren o.a. textielfabrikant Theodoor Janssens, Louis Nobels-Peelman (stichter van het gelijknamige metaalbedrijf).
[61] A. Debbaut, Invitation au voyage-Reizigers in het Land van Waas tussen 1780 en 1870, Annalen, 2021, P. 225.
[62] Onderpastoor te Doel, Vrasene en Sint-Niklaas in de periode 1927-1950, auteur van het Waaslandlied 'Land in een gordel van stromen geprangd', en van tal van publicaties die hij verzorgde met een grote verbeeldingskracht, maar ook met een strikt wetenschappelijke methodiek die hij zich had eigen gemaakt. Ook in: N. Van Campenhout, Het Waassche volkskarakter in 1944 volgens pastoor Jozef De Wilde, Annalen, 2021, P. 273.
[63] M. De Roep, Herman Teirlinck en Lokeren, Annalen, 2021, P. 267.
[64] Een eerste migratiegolf situeert zich van 1896 tot 1914. Dan volgen de periode 1918-1939 en de periode na 1945.
[65] Zie ook avonturen Stanislas De Dobbelaer-Elodie Buyl (genealogie De Dobbelaer, www.stap-brug.be).
[66] A. Van de Perre, Op zoek naar geluk, Het Land van Beveren, 2023/1, P. 14.

reizigers kwamen aan in een Amerikaanse haven (New York, Philadelphia, Boston) en konden dan verder reizen naar bv. Ontario.

Om de overtocht te maken diende een volwassen man de som van ongeveer 200 frank te betalen aan de reisagent. Alphonse Vereecken moet de overtocht per schip als reisagent meermaals gemaakt hebben. Zijn gezin verbleef steeds in België.

<Ook Karel Lodewijk Van Stappen[67] en Piet De Graef emigreerden rond 1912 naar Michigan. Vermoedelijk waren ze dus ook klanten van Alphonse Vereecken. Karel Lodewijk moet ook de Amerikaanse nationaliteit hebben verkregen vermits hij tijdens de Eerste Wereldoorlog als Amerikaans soldaat genoemd wordt. Hij overlijdt in 1918 in Camp Custer[68] aan de Spaanse griep en zou begraven liggen in een klein dorp in Michigan.>

Tot 1926 had Elodia (Elodie) Buyl een kruidenierswinkeltjes op de Ster. Ze emigreert [69]met haar gezin naar het zuiden van Ontario (Canada) waar de overheid Vlaamse arbeiders verwelkomt omwille van hun vlotte aanpassing, talenkennis, werkkracht en kennis van de bietenteelt. De mannen werken er in de suikerbietenteelt (Chatham), de vrouwen bleven in Delhi[70] om in de tabaksindustrie te werken.[71] Na de crash van de New Yorkse beurs in oktober 1921 zag de familie De Dobbelaer zich genoodzaakt om naar België terug te keren. Enkel Désiré blijft er, trouwt met Maria Osaer uit Knokke afkomstig. Het gezin keert echter ook terug naar België waar hun dochter Liliane (°1933) wordt geboren. In 1937 vertrekt Désiré met zijn gezin terug naar Canada. Hij wordt eigenaar van zijn eigen Tobacco Farm en blijft tot 1965 samen met zijn zoon Frank tabak telen (foto P. 33, Maria Osaer met man en kind in 1938). Broer Frans en zijn zus (X Louis Ivens) trekken in 1947 ook naar Canada (zuidelijk Ontaria). Zij overlijden allen ook daar.[72]

Weetjes uit Kallo

In Kallo was er de katholieke fanfare Sint-Cecilia en de liberale fanfare Orpheus.[73]

De Fabrieksstraat noemde tot 1913 Calloosche straat.

---

[67] Zie genealogie Van Stappen op www.stap-brug.be.

[68] Camp Custer (Michigan) was in de Eerste Wereldoorlog een opleidingskamp voor Amerikaanse soldaten. Op de 'grave locator' van de site Fort Custer National Cemetary vindt men: Van Stappen Carolus L., rank & branch: PVT US Army, overleden 12.10.1918 met verdere specificatie over zijn graf: section 16 row D site 208 in Fort Sheridan National Cemetary (Sheridan, Illinois) (foto). Vermoedelijk is Carolus Ludovicus Van Stappen dus niet in Europa geraakt als soldaat. De begraafplaats klopt wel niet met de info bezorgd door Rosita Van Haver. Zij geeft Kamazoo aan als begraafplaats. Dit ligt op ongeveer 23 km van Fort Custer (=Camp Custer). Op de website Familiekunde Vlaanderen-Land van Waas staat wel de juiste vermelding (Sheridan).

[69] Na inscheping in Antwerpen vertrekken Elodie Buyl, haar man, haar zonen Désiré, Frans en Gerard op de SS Minnesota van de rederij Canadian Pacific. Ook de tweejarige kleindochter Marie De Bruyn zit op de boot. De slechte economische omstandigheden in België vormden vaak het motief voor de emigratie. <Blijkbaar was het echtpaar Germaine De Dobbelaer (X Petrus De Bruyn) al eerder vertrokken? Een zoon Emiel bleef dan in Beveren, hij staat wel op de groepsfoto van 1927!>.

[70] Zie kaartje p. 16. Het zuiden van Ontario grenst aan de VS (Grote Meren).

[71] Foto van het gezin De Dobbelaer-Buyl op een bietenveld (P. 31). De ouders staan op de foto, de zonen Frans, Gerard, Désiré, verder Germaine en haar man Petrus De Bruyn, en schoonzoon Frans Geleyn (X Anna Maria De Dobbelaer). Datering van deze foto is wellicht einde van de jaren 1920. Op de groepsfoto (p. 1) staan o.a. Stanislas en zijn zonen Emiel, Désiré en schoonzonen Frans Geleyn en Petrus De Bruyn.

[72] De rest van de familie is na de terugkeer in Beveren gebleven en keert niet meer terug. Blijkbaar is Frans Geleyn met zijn gezin wel kort terug gekeerd (zie genealogie De Dobbelaer).

[73] F. Smet, Bijnamen in Kallo, Het Land van Beveren, 2022, P. 2.

Voorbij de Melkaderbrug begint de volkswijk ’t Schelleke. Net over de Melkaderbrug werd in 1868 de Sucrerie de Calloo opgericht op initiatief van toenmalig burgemeester en eigenaar Charles Boëyé. In 1902 werd de fabriek overgenomen door Leopold Kronacker, suikerindustrieel en politicus. In de fabriek werden in de herfst de geoogste suikerbieten tot ruwe suiker verwerkt. De bieten werden vanop een loskade aan de Schelde met een treintje tot aan de suikerfabriek gebracht. In de lente van het volgende jaar gebeurde het transport in omgekeerde richting van de ruwe suiker. Het transport eindigde in Tienen waar de verdere raffinage gebeurde. In de jaren 1960 waren er moderniseringsplannen die echter met de nakende uitbreiding van de Antwerpse haven nooit werden uitgevoerd. In 1968 volgde de ontmanteling van de fabriek.

In 1935 werd een eerste melkerij Sint Jacobus opgestart in de Fabrieksstraat. Deze zou later uitgroeien tot het huidige Milcobel.

In het gebied van Kallopolder dat nu helemaal is ingenomen door de Waaslandhaven, lagen vroeger de historische gehuchten de Ploeg, de Molen het Geslecht, de Oudedijk, de Konijnepijp, Ketenisdijk en vlak bij de Schelde: Ketenis, de Perel en de Sluizen.

Rond 1900 werd op Dijkketenis (in de volkstaal Ketenisdijk) een wijkschool opgericht. De Molenschool, zoals ze genoemd werd, stopte in 1972 toen de onteigening van het poldergebied volop aan de gang was.

In 1892-1893 kopen de broers Allaert, afkomstig uit Oedelem, de staakmolen. Deze zou gebouwd zijn voor 1712. De familie zette het molenberoep verder tot in 1966. De molen was gesitueerd op Ketenisdijk.

De Sint-Annahoeve was de grootste en laatste boerderij die in 1990 zou verdwijnen. Ze werd uitgebaat door de familie Bogaert. De hoeve stond in de Molenstraat (in de volksmond de Doelse straat).

Tussen 1971 en 1973 verdwenen alle woningen uit een aantal woonkernen dichtbij de Schelde (o.a. Sluizen).

Het Fort Perel werd in 1870 gebouwd op de plaats waar tot de afbraak in 1786 het vorige fort stond. Het maakte deel uit van de Brialmontlinie (Stelling van Antwerpen) en werd door de Duitsers gebombardeerd in 1944. De laatste restanten verdwenen bij de havenuitbreiding. In de catacomben van het fort werden in de jaren 1950 champignons gekweekt.

Vanuit de Blikken –officieel de Sint-Michielsstraat- kon men via de Kromme Elleboogstraat naar het Steenland gaan –officieel de Sint-Niklaasstraat-.[74]

Gewestelijke Maatschappij voor Huisvesting

In Beveren viert de Gewestelijke Maatschappij voor Huisvesting in 2022 haar 100-jarig bestaan. De kantoren bevinden zich nog altijd vooraan op de hoek van de Sint-Martenslaan en de Diederik van Beverenlaan. Momenteel is men bezig met ook projecten in andere gemeenten. In 2023 zal de Maatschappij opgaan in de nieuwe Woonmaatschappij Waasland-Oost.[75]

Tijdens de Eerste Wereldoorlog waren er heel wat woningen vernield. Om aan de grote woningnood iets te doen kwam er in 1919 een wet ter oprichting van de ‘Nationale Maatschappij voor Goedkope

[74] Gallische verklaringen voor Steenland: de sacrale eik op de oever, en voor Kromme Elleboog: de plaats aan het moeras waar de buit verzameld werd, afgenomen van indringers (zie ook toponiem in Halen).
[75] Het Laatste Nieuws 21.5.2022.

Woningen en Woonvertrekken'. In 1922 volgde dan de Gewestelijke Maatschappij voor Goedkope Woningen van Beveren Waas. Enkele omliggende gemeente waren toen ook al lid.[76]

In 1923-1924 wordt een eerste rij van 28 huizen gebouwd, aan het Engels Kamp. Er volgen nog bouwprojecten in Haasdonk, Melsele en Kieldrecht.

Na de Tweede Wereldoorlog zullen nieuwe gemeenten aansluiten. In de periode 1950-1972 zullen meer dan 1000 woningen worden gebouwd. In 1957 is de Molenbergwijk –ook Koreawijk genoemd- volledig gerealiseerd. In 1967 zijn de appartementsgebouwen op de hoeken van de Diederik van Beverenlaan in gebruik genomen.

Voorzitters van de Maatschappij zijn enkele oud-burgemeesters van Beveren: Alfred en Gerard Lesseliers, ook Marcel Van der Aa. Tijdens de Tweede Wereldoorlog is zelfs oorlogsburgemeester Armand Claes voorzitter (foto, p. 25).

De stoombootdienst over de Schelde

Sinds 1828 is er een stoombootdienst over de Schelde vanaf het Vlaams Hoofd. In 1844 werd de spoorweg Antwerpen-Sint-Niklaas in gebruik genomen met een eigen overzetdienst. De oude overzet bleef echter bestaan. In 1899 stortte een zwaar beladen aanlegsteiger van deze oude veerdienst in, vele slachtoffers verdronken. Tijdens de Eerste en Tweede Wereldoorlog werden beide veren druk gebruikt door soldaten. Na het in gebruik nemen van de Sint-Annatunnel (voetgangerstunnel) en de Waaslandtunnel (de Konijnepijp) ging het aantal gebruikers van de oude veerdienst achteruit. De steiger werd afgebroken in 1998. Sinds enkele jaren is er opnieuw een veerdienst tussen de stad en Linkeroever.[77]

Pater Jeroom Heyndrickx

Pater Jeroom Heyndricks (°Haasdonk 1931 in een landbouwersgezin uit de Botermelkstraat (Vitshaag)) werd in 2022 gehuldigd als ereburger van Beveren. Na het beëindigen van zijn middelbare studies aan het College van Sint-Niklaas trad hij in bij de Missionarissen van Scheut met de wil om naar China te trekken.[78]

Tussen 1865 en 1955 waren er bijna 700 scheutisten naar Noord-China gestuurd. Nog een bekende naam is Leo De Smedt (°Sint-Niklaas 1881) die bisschop werd van Xiwanzi en er ook een mooie kathedraal liet bouwen. Alles werd er verwoest met de inval van de troepen van Mao. Ook Mgr. Bermyn (Sint-Pauwels) en de gebroeders Peckstadt uit Beveren zijn nog naar Xiwanzi in Noord-China getrokken.

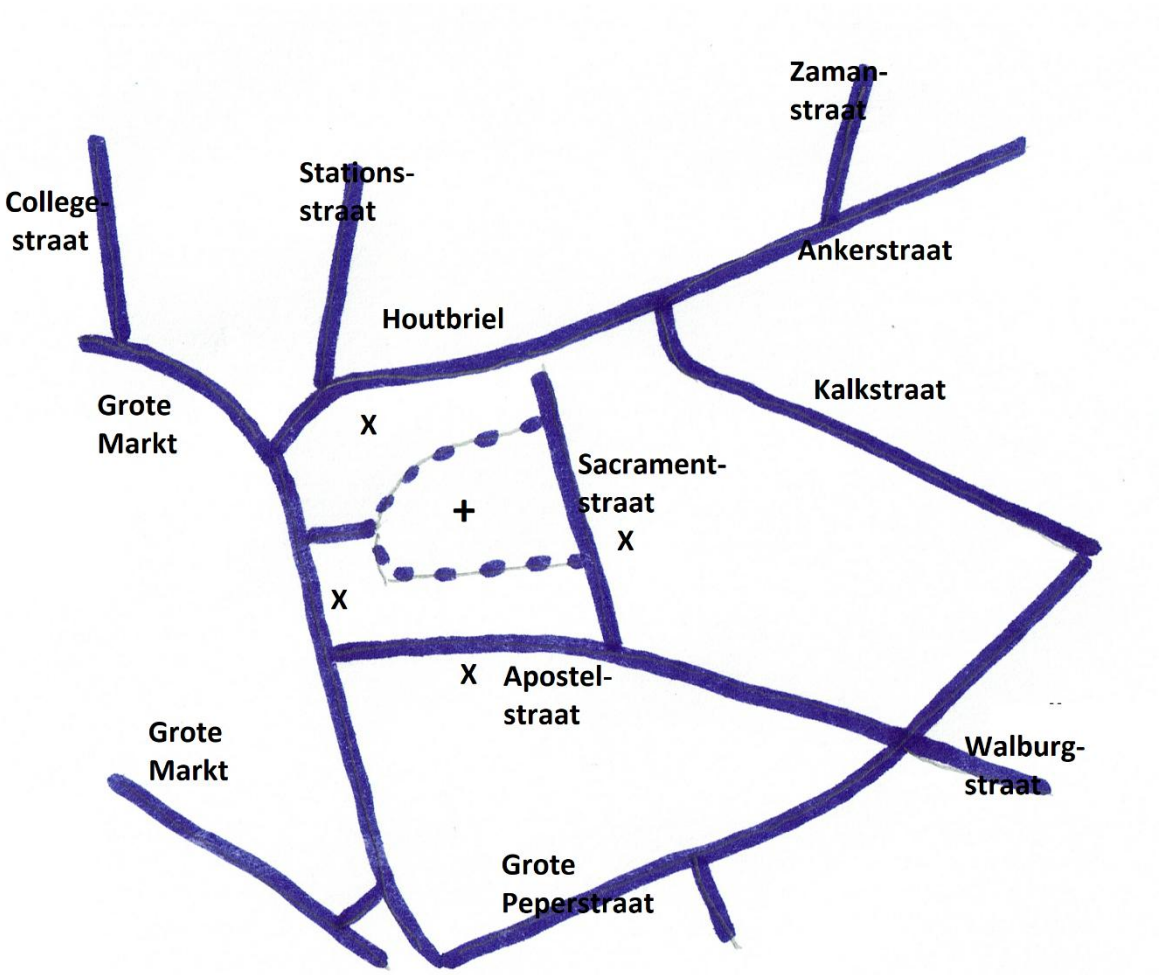
Pater Heyndrickx zelf zou in 1957 op Taiwan beginnen werken waar hij eerst de taal leerde. Hij kwam nadien in het jeugdwerk en het onderwijs terecht. Hij zou later ook andere taken toevertrouwd krigen. De pater was ook mede-oprichter van de Verbieststichting die ijverde voor een nieuwe relatie tussen de kerk in China en de kerk hier.

[76] Het Land van Beveren, 2022/4.
[77] Bijdrage Heemkundige Kring Zwijndrecht-Burcht, in Huis-aan Huis, 18.4.2022.
[78] Het Land van Beveren, 2022/4.

Het Sint-Niklase landhuis

Op de Grote Markt in Sint-Niklaas staat het oude landhuis, de vroegere vergaderplaats van het hoofdcollege van het Land van Waas, zeg maar het bestuur van de kasselrij. Binnen elke kasselrij waren er nog eens parochies, zowat de huidige gemeenten, met een lokaal bestuur. Voor Sint-Niklaas was dit gehuisvest in het parochiehuis.[79]

Kaartje P. 148 met decanale Sint-Nicolaaskerk met rechts vooraan het parochiehuis en ernaast de cipierage. Op perceel 192 rechts van de huidige Apostelstraat bevindt zich het oude landhuis. De huizen links van de kerk situeren zich op de huidige Houtbriel.

Situatieschets naar routeplanner, www.delijn.be

Het huidige stratenpatroon rond de decanale kerk. Waar Houtbriel, Ankerstraat en Kalkstaat samenkomen is er een pleintje met een oorlogsmonument. De kerk is omgeven door straten en aanpalende woningen (X): Houtbriel (noordkant), Apostelstraat (zuidkant), Sacramentstraat (oostkant) en Grote Markt (westkant). Tussen kerk en deze woningen situeren zich nu het Sint-Nicolaasplein en ten zuiden hiervan het Apostelplein.

Op 10 september 1794 verliest het hoofdcollege zijn bestuurlijke macht. Het landhuis wordt gesloten door de Franse bezetter. Twee jaar later wordt beslist om de nieuw opgerichte gendarmerie er in

[79] M. Steels, Het landhuis van Sint-Niklaas, Annalen, 125 (2022), P. 149.

onder te brengen. Sint-Niklaas was een kanton geworden in het Scheldedepartement en in elke kantonhoofdplaats kwam er een brigade.[80] De cipierage werd omgevormd tot een huis van bewaring (gevangenis).

In 1808 wordt een deel van het landhuis in drie loten openbaar verkocht:

- Het linkerdeel (zie kaartje) blijft behouden voor de gendarmerie
- Het centrale deel (lot 1) is de oude vergaderzaal van het hoofdcollege
- De tuin (lot 2) werd tot dan gebruikt als uitbreiding van het kerkhof
- Het rechterdeel (lot 3) werd gebruikt als cabaret (Marché au Foin)

Koper van de drie loten is Louis Heynderickx. Hij verhuurt in 1822 lot 1 aan een herbergier (De Tinnen Pot).

Onder het Nederlands bestuur wordt de gendarmerie vervangen door de Marechaussee. De cipierage wordt huis van plaatselijke politie genoemd.[81]

In de leegstaande achterbouw van de Gendarmerie (Apostelstraat) start in 1818 een Ecole de dessin et de l'architecture. Er wordt in 1822 gestart met een nieuwbouw op deze plaats voor de Academie.[82]

Het oude gedeelte van het landhuis, dat tot dan toe als kazerne gebruikt werd, wordt in 1830 een provinciaal domein onder de bevoegdheid van de gouverneur. In 1846 komt er een tweede verdieping. De gendarmerie is verhuisd in 1890 naar een andere locatie en er komt nu in het gebouw een postkantoor. Vanaf 1902 komt hier een nieuwbouw.

De stad besliste al in 1841 om een nieuw stadhuis te bouwen, tot dan was dit gesitueerd in het oude parochiehuis.

De familie Heynderickx-Michiels verkoopt in 1874 het pand waar de Tinnen Pot was gehuisvest aan de leden van de Société Littéraire , een literair genootschap dat sinds 1790 was opgericht. De lokale burgerij kon er bv. kranten komen lezen.[83]

De Société Littéraire verhuist en van 1949 tot 1955 komen er de lokalen van het Rode Kruis. Nadien komt er een nieuwe herberg, het Landhuis, dat tot in de jaren 1980 zal floreren. De voorgevel van het gebouw wordt in 1988 gerestaureerd en kort nadien komt er een Chinees restaurant. Momenteel is het oude landhuis -de vroegere loten 1 met een deel van lot 3 (=ingang)- eigendom van een architectenbureau.

Het oude parochiehuis huisvest nu de Dienst voor Toerisme. In de kelder van de Cipierage is een herberg ingericht. In 2011 werd het oude postgebouw verkocht, momenteel is er een callcenter.

M. Van Stappen, oktober 2024, www.stap-brug.be

[80] De auteur noemt ook Gent, Aalst en Dendermonde wat arrondissementen zijn?
[81] Dit zal in 1871 verhuizen naar de Stadsschouwburg.
[82] Wordt in 1890 het museum van de Oudheidkundige kring (?).
[83] In 1897 waren er 738 leden, vaak nazaten van de stichtende families.